

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁת אַחֲרֵי מוֹת קִדְשִׁים

הפטרה: ויהי דבר ה', אשכנז: הלא כבנו כושיים

ו' אייר תשע"ה

יציאת השבת ר"ת 20:37

ברכת הלבנה

21 יום לעומר

פרקי אבות ב'

גיליון 335

יציאת השבת:

19:56

ירושלים: 19:53

כניסת השבת:

18:45

ירושלים: 18:38

וגילו ברעדה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פרשת אחרי מות פותחת בהזכרת מותם של בני אהרן נדב ואביהו, ומעלה שוב את השאלה: איך ביום שמח זה של חנוכת המשכן מתו שני בני אהרן הכהן? ומה הנחמה שיש בדברי משה לאהרן: "הוא אשר דבר ה' לאמור בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד"? כדי להבין זאת מעט, נמשיל את הדבר למלך שרצה לאפשר לעבדיו שהיו בארץ רחוקה להיות עמו בקשר, לשם כך הוא דאג להם למכשיר מאוד משוכלל, הורה להם כיצד להרכיבו ולנהוג בו בזהירות. לאחר כמה ניסיונות כושלים להפעילו כשמכשיר זה לא מגיב, ניגש אחד האנשים להפעילו ולפתע נפל ומת! מצד אחד נעצבו האנשים על האיש שמת, אך מנגד ידעו שזהו האות שהמכשיר אכן עובד.

כך מסופר שבמשך שבעה ימים היה משה עומד ומשמש ולא ירדה שכינה, והנה ביום השמיני אהרן עובד והשכינה יורדת, נדב ואביהו שמקריבים אש זרה מתים במקום, משכן ה' עובד ונכנס ליעודו. בני ישראל מבינים עד כמה המקום הזה קדוש ויש לנהוג בו בהתאם. זוהי משמעות דברי משה לאהרן: "הוא אשר דבר ה' לאמור בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד".

מותם של בני אהרן שהיו מגדולי הדור וקרובים לה' הוא אשר קידש את שמו של הקב"ה וגרם לעם ישראל לתת לבית ה' את הכבוד הראוי, וכדברי המדרש: "אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם, נדב ואביהו, גדולים ממני וממך", מוזגה מיוחדת של שני רגשות הפוכים – 'גילו ברעדה'.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

רבנו הקדוש – רבי יהודה הנשיא

פרשת קדושים מזכירה לנו את אותם החכמים שנוסף להם הכינוי – קדוש. ראשון לכולם הוא רבי, המלמד אותנו על היחס למצוות, כמובא במשנה (אבות ב, א):

רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות.

”רבי” סתם הוא רבי יהודה הנשיא, מסדר המשנה, בנו של רבן שמעון הנשיא. לפי המסורת ביום שמת רבי עקיבא נולד רבי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנאמר: ’וזרח השמש ובא השמש’.

אף על פי שהיה נשיא לא נקרא בשם ”רבן”, אלא ”רבי” (מבלי להוסיף את שמו הפרטי) שפירושו – רבן של כל ישראל. מתוך גדולתו בתורה ובמידות כינוהו גם כן בשם ”רבינו הקדוש”. וכך כותב הרמב”ם בהקדמתו לפירוש המשניות: ’והיה (רבי) יחיד בדורו ואחד בזמנו, איש שנמצא בו כל החמודות והמידות הטובות, עד שזכה בהן אצל אנשי דורו לקרותו: ’רבינו הקדוש’. והיה בחכמה ובמעלה בתכלית, כמו שאמרו (גיטין כט, א) ’מימות משה ועד רבי לא ראינו תורה וגדולה במקום אחד’... והיה בתכלית החסידות והענוה, והיה צח לשון ומופלג מכל אדם בלשון הקדוש”.

אחרי מות אביו, מילא רבי את מקומו בנשיאות ונהג נשיאותו ברמה. מקום מגוריו היה בית שערים ובה יסד את ישיבתו הגדולה. הסנהדרין שהיתה בתחילה באושא ועברה אחר כך

לשפרעם עברה גם היא לבית שערים. בשבע עשרה שנותיו האחרונות, כשנתרופפה בריאותו, עבר רבי לגור בציפורי שאוירה צח ומבריא. על שעת פטירתו של רבי (כתובות קד, א) מסופר: ’בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש”ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחת, יצתה בת קול ואמרה: (ישעיהו נז) ’יבוא שלום ינחו על משכבותם”.

עוד מסופר שם: ביום פטירתו של רבי גזרו חכמים תענית ובקשו רחמים. אמרו: כל מי שיאמר שנחה נפשו של רבי ידקר בחרב. עלתה אמתו של רבי לגג אמרה: עליונים מבקשים את רבי והתחתונים מבקשים את רבי, יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים. כיון שראתה שעלה כמה פעמים לבית הכסא, וחלץ תפילין והניחם והיה מצטער, אמרה: יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים. ולא פסקו חכמים מלבקש עליו רחמים. וזקה כלי חרס ושתקו חכמים מלבקש עליו רחמים ומת. אמרו חכמים לבר קפרא: לך וראה מה קורה? מצא שנחה נפשו של רבי, קרע ללבושו והחזיר קרעו לאחוריו, פתח ואמר: אראלים ומצוקים אחזו בארון הקדש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש!

בזיכוכו הגיע רבי לרמה גבוהה כזו, שזכה להופיע בבית גם לאחר שנפטר בגוף ונשמה, עד ששאלו כיצד הוציא רבי בקידושו את בני משפחתו החיים והוא כבר נפטר מן העולם? וענו שרבי נחשב חי ממש. (וכמובא בגליון הש”ס בכתובות קג. בשם ספר חסידים). וכמסופר בתלמוד (שם) שרבי צוה קודם פטירתו: ’נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומו,

רבי מציץ לאדם דרך בעבודת ה’. דרך זו משולבת מעבודת האדם עם עצמו בלימוד תורה והתעלות עצמית במידות, בדרך של גמילות חסד. אסור שדרך אחת תבוא על חשבון חברתה, אלא שתי הדרכים משלימות זו את זו ולכן ההליכה בשתייהן יחד נקראת ’תפארת’.

ומדוע? שכל בין השמשות של ערב שבת היה בא רבי לביתו אחר שנפטר. אותו ערב שבת באה שכנתו של רבי וקראה בפתח הבית, אמרה לה אמתו של רבי: שתקי שרבי יושב בבית. כיון ששמע כך, יותר לא בא, שלא להוציא לעז על צדיקים ראשונים.

בזמנו של רבי הניחו לעם ישראל אויביו מסביב. זו היתה תקופה של שפע ושלוה יחסית, בעיקר בשל קשריו הטובים של רבי עם הקיסר אנטונינוס, וכמסופר בתלמוד (עבודה זרה יא, א): "שני גויים בבטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ" – אל תקרי

גויים אלא גיים (לשון גאון וגדלות). אמר רב יהודה אמר רב: אלו אנטונינוס ורבי שלא פסק מעל שולחנם לא צנן ולא חזרת ולא קישואין, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים". בתוספות (עבודה זרה י, ב) מובא שהקשר בין רבי ואנטונינוס היה עוד מהיותם תינוקות, וזה לשונם: "כשנולד רבי גזרו שלא למול, ואביו ואמו מלווה. שלח קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ערל ופטרום לשלום, ואמר אותו הגמון אני ראיתי שמלו את זה, אלא הקב"ה עושה להם נסים בכל עת, ובטלו הגזרה ואמרין נמי בירושלמי שלסוף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו".

במשנתנו מציע רבי את הדרך הרצויה בעבודת ה' המשולבת, כנוכח לעיל, מן העבודה של האדם עצמו בלימוד התורה והזיכוכ העצמי, לבין עבודתו עם הזולת בגמילות חסדים. לאור פירוש זה נוכל להבין את השינוי בדברי רבי בפתיחת המשנה מגוף נסתר לגוף נוכח. תחילת המשנה עוסקת בעבודת השם האידיאלית שהאדם צריך לשאוף אליה. כזו, שהיא רצויה בעיני אלוהים ואדם. אולם בהמשך, המשנה עוסקת בדברים שהם הכרחיים, ולכן נאמרו בגוף נוכח ובלשון פקודה. לאחר שענינו על השאלות עד כאן, נסכם את דברי רבי לפי התשובות הנ"ל. רבי מציע לאדם דרך בעבודת ה', דרך זו משולבת מעבודת האדם עם עצמו בלימוד תורה והתעלות עצמית במידות, ועבודת האדם עם זולתו בדרך של גמילות חסד. אסור שדרך אחת תבוא על חשבון חברתה, אלא שתי הדרכים משלימות זו את זו ולכן ההליכה בשתייהן יחד נקראת 'תפארת'.

והו' זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות – כבר בפתיחה שאלנו על הסתירה שבדברי רבי המחלק בין מצוה קלה לחמורה ומנגד אומר שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, הכיצד? כדי לתרץ קושי זה נענין במשנה האחרונה שבמסכת חולין (יב, ה): "לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את המצורע. ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסור אמרה תורה (דברים כב): 'למען ייטב לך והארכת ימים', קל וחומר על מצות חמורות שבתורה". לפי משנה זו מצוה קלה היא מצוה שההפסד בגינה מועט ואינה דורשת מאמץ גדול. ופירוש המשנה הוא כשם שאדם זהיר במצוה הנראית בעיניו חמורה מצד ההוצאות עליה או המאמץ שעליו להשקיע בקיומה, כך עליו להיות זהיר בקיום מצוה הנראית בעיניו קלה. בתלמוד הירושלמי (מסכת פאה פרק א, ה"א) מובא: "אמר רבי בא בר כהנא: השוה הכתוב מצוה קלה שבקלות למצוה חמורה שבחמורות. מצוה קלה שבקלות זה שילוח הקן, ומצוה חמורה שבחמורות זה כיבוד אב ואם, ובשתייהן כתיב והארכת ימים". שילוח הקן נחשבת למצוה קלה, שהרי מדובר בדרך מקרה "כי יקרא לפניך" ואין בה חסרון כיס. ואילו האחרת, כיבוד אב ואם, היא מצוה חמורה, הן מצד דרך עשייתה, והן מצד שהיא מקיפה את חייו של האדם ועם זאת בשתייהן מפורש השכר בשווה – "למען ייטב לך והארכת ימים". ומכאן, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות.

הלכות ספירת העומר

א. נחלקו הראשונים אם מצות ספירת העומר היא מצוה אחת המתמשכת על פני ארבעים ותשע יום, וזה מה שנאמר בתורה: תמימות תהינה, וממילא אם שכח יום אחד חיסר במצוה ואינו יכול לספור, שאין כאן תמימות. או שמצוה זו היא מצוה בפני עצמה בכל לילה. ולכן לדינא אם שכח או הזיד ולא ספר ספירת העומר אפילו רק לילה אחד, אינו יכול יותר לברך על ספירת העומר מהלילה שלאחר מכן והלאה, אלא יספור בלא ברכה. דספק ברכות להקל. וכן אם טעה ומנה מספר אחר, ולא נזכר עד הלילה השני, אינו יכול לספור עוד בברכה. וכל זה כששכח לספור לילה ויום, אבל אם נזכר ביום יספור המנין של אותו יום בלא ברכה, ושוב יוכל לספור בלילות שלאחר מכן בברכה. והוא הדין אם שכח כמה לילות ובכל פעם נזכר ביום וספר (בלי ברכה), חוזר וממשיך לספור מכאן ואילך בברכה.

ב. מנהג נכון בירושלים, לספור העומר בבית הכנסת בשחרית בלי ברכה, שאם יש מי ששכח לספור בלילה, יספור בשחרית, ויועיל לו שמכאן ולהבא יספור בברכה. [ולקו"י מועדים].

ג. מי ששכח לספור ספירת העומר לילה ויום, שהדין הוא שאינו סופר עוד בברכה, ועמד כשליח ציבור בתפלת ערבית, אין לו לספור ספירת העומר להוציא אחרים ידי חובתם, שכל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם. והדין כן אף באדם נכבד.

ד. אם טעה במניין הספירה (במניין הימים והשבועות), ולא נזכר עד הלילה שאחריו, דינו כמי שלא ספר כלל. ואם נזכר באותו ערב, אם הפסיק בינתיים, או ששהה כשיעור "שלוש עליך רבי", חוזר וסופר "בברכה". ואם נזכר ביום, סופר ביום בלי ברכה. ומכאן ואילך יספור בברכה.

ה. מי שנסתפק אם ספר העומר בלילה הקודם, (וביום הקודם לא נזכר מספירת העומר כלל), או שנסתפק אם ספר אתמול את המספר הנכון או לא, (ולא ספר ביום את המספר הנכון), בכל זאת יוכל לספור מכאן ולהבא בברכה, מטעם ספק ספיקא, שמא באמת ספר העומר בלילה הקודמת, ואם תמצא לומר שלא ספר, שמא הלכה כדעת ר"י בעל התוספות, שכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא.

[ע"פ ילקוט יוסף]

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילון הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה ויהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עוד בן עישה הי"ד. תיקוה בת עזיזה הי"ד. אלגרה בת ג'אן הי"ד. מול בת ענולה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי ורחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. להחזרת נעדרים: אה"ל ושבויים ובהם: גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולאד הי"ד. לעילוי נשמת: הנצי"ט יוסף וצוקל. הגר"מ אליהו וצוקל. רבי מסעוד מלול וצוקל. הרב שלמה זרף ז"ל. רבי יעקב שושן ז"ל. יונה ונה ז"ל. ברכה סופר ז"ל. נדיר נחום ז"ל. נסים כהן ז"ל. סופר מנחם ז"ל. נדירה שמעון בת חיות ז"ל. מנציה לוי ז"ל. אסתר בת תורא ז"ל. אסתר חרד ז"ל. חנה יצחקי ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם צוקרמן ז"ל. מרדכי ומשה בני לאה מזרחי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תירצה זיגרון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר ונענדר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מזרחי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים וענטו ז"ל. עזיזה עמנו ז"ל. יצחק ועמרם אטאס ז"ל. נסים בן תנה ז"ל. שמעון אבובטול ז"ל. יצחק ולאה אסטרנו ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טייטל ז"ל. נעמה בת מגידה ז"ל. שמחה אילון ז"ל. ראובן אלון בן נטיה ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לויזה מדר ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אוחננה ז"ל. אהרן זקן ז"ל. אורי אורן מעלים ז"ל. ישראל בן גמיה ז"ל. חד תגיב ז"ל. חד גוסברג ז"ל. יאאל דללי ז"ל. עמנוס דמרי ז"ל. רבי חד הכהן ז"ל. יוסף הכהן ז"ל. עישה דהן ז"ל. יוסף הכהן ז"ל.

ולענין הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רווח, רפאל פריצ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה